

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

УДК: 811.161.2 (035)

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-2-24-13

К.С. БОНДАРЧУК

*доцент кафедри українознавства та загальної мовної підготовки
Національного університету «Запорізька політехніка»*

О.А. ЧУМАЧЕНКО

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри українознавства та загальної мовної підготовки
Національного університету «Запорізька політехніка»*

ПОЗИТИВНІ ТА ХИБНІ ЗМІНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВОПИСІ 2019 р.

*Мета дослідження – виявити особливості внесених змін до Українського правопису 2019 р., їх відповідність визначеній у передмові меті – усунути застарілі формулювання, спростити та уніфікувати орфографічні правила. У статті проаналізовані особливості українського правопису в порівняльному аспекті, висвітлені в редакції 1993, 2007 (доповнений варіант) та 2019 рр., зокрема в орфографії (способів поєднання звуків і звукосполук, що забезпечує однотипність написання слів). У роботі застосовані як вихідні підходи (індукція та дедукція), так і основні методи дослідження мовних явищ: описовий, варіантної динаміки з написання іншомовних слів тощо. У дослідженні завдяки застосуванню порівняльного та зіставного методів визначені деякі особливості літературних мовних норм у правописах 1993 та 2007 рр., які стосуються незначних уточнень, описок, абеткового порядку подання ілюстративного матеріалу, вилучення певних лексем на позначення понять, пов'язаних зі змінами в суспільстві, та їх заміни на сучасні. Доведено, що до правопису 2007 р. внесені корективи не стосовно української граматики та орфографії, а переважно щодо ілюстративного матеріалу, причому ці приклади часом не відповідають літературним мовним нормам. У статті проаналізовані деякі позитивні зміни стосовно різних підсистем, що справді відповідає сучасному стану української мови, як-от: унормований правопис запозичених слів на кшталт «топ-100» чи «топ-десять», назв сайтів та інших інтернет-сервісів, складних слів із запозиченими компонентами (віце-, екс-, лейб-, максі-, міді-, міні-, обер-, унтер-, штабс- тепер пишемо разом). Унормовано правопис слів проєкт, проєкція, принцип передання російських і білоруських імен, деяких чоловічих прізвищ прикметникової форми (Донський, Крутий, але Толстой), написання займенників **ви**, **ваш** з малої та великої літери.*

Доведено, що суттєвих змін у Правописі – 2019 бракує, переважна більшість із них суперечлива, а то й не зовсім доречна. Зокрема, це стосується чергування о - і, е - і, які супроводжуються багатослівними, складними для школяра визначеннями; деяких норм про випадки вживання прийменників і префіксів у - в, а також прийменників із, зі. Зафіксовані занадто ускладнені пояснення щодо подовження приголосних, уживання м'якого знака тощо. Докладно досліджені нововведення з написання іншомовних слів. Частина нових норм чітко вмотивована, але деякі з них занадто складні, наприклад передання запозичених особових назв, зокрема арабських, перських, тюркських та інших. Виявлені недоречності у правописі різних частин мови, зокрема щодо особливостей відмінкових закінчень іменників чоловічого роду другої відміни однини; відмінювання російських прізвищ із суфіксами -ин, -ін, -ін (паралельні закінчення у формі давального відмінка; уживання низки російських прізвищ у формі кличного відмінка). Доведена неврегульованість деяких особливостей відмінювання кількісних та дробових числівників і поєднання їх з іменниками та ін.

У статті подані авторські критичні зауваження стосовно чіткості й точності певних формулювань правописних норм, наприклад щодо вживання м'якого знака, фонетичних процесів, написання складних слів тощо. Проаналізовані особливості відмінювання іменників, зокрема, що визначають специфіку української мови, її унікальність. Запропоноване авторське бачення конкретизації форму-

лювань про відмінювання кількісних та дробових числівників і поєднання їх з іменниками. Загалом схарактеризовані як позитивні зміни в правописних нормах, так і певні неточності, які варто було б усунути й доопрацювати.

Ключові слова: правопис, літературні мовні норми, уніфікація правопису, кодифікація, фонетичні процеси, орфографія, особливості відмінювання, винятки, частини мови.

Для цитування: Бондарчук, К.С., Чумаченко, О.А. (2022). Позитивні та хибні зміни в Українському правописі 2019 р. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки / Visnyk Universitetu imeni Alfreda Nobelya. Seriya: Filologicni Nauki*, vol. 2, issue 24, pp. 153-164, DOI: 10.32342/2523-4463-2022-2-24-13

For citation: Bondarchuk, K.S., Chumachenko, O.A. (2022). Positive Changes and Inaccuracies in the Ukrainian 2019 Spelling. *Alfred Nobel University Journal of Philology / Visnyk Universitetu imeni Alfreda Nobelya. Seriya: Filologicni Nauki*, vol. 2, issue 24, pp. 153-164, DOI: 10.32342/2523-4463-2022-2-24-13

Кожна мова є надбанням певного народу. Вона не тільки найпотужніший засіб спілкування, знаряддя думки (мислення), а й дух народу, його історія і водночас необхідна умова існування не лише культури народу, а й його самого. Мова є засобом духовного формування особистості, у ній зафіксований історичний досвід попередніх поколінь, неповторний менталітет етносу, його духовні надбання. Вона допомагає краще зрозуміти людину в її минулому і сьогоденні. Мова є важливим державотворчим чинником, засобом консолідації народу. Саме тому кожен свідомий етнос дбайливо ставиться до рідної мови, оберігає її [Кочерган, 2001, с. 7]. У передмові до Українського правопису 2019 р. зазначено: «Мова – запорука тривкої ідентичності нації, основа її етнокультурної цілісності. Одна з найсуттєвіших ознак такої цілісності – функціонування в різних сферах суспільного життя літературної мови, яка має кодифікований, систематизований характер. Правописна кодифікація завжди вписана в соціолінгвістичний контекст. На противагу некодифікованому народному усному мовленню, правопис – це еталон писемної літературної мови, яка, за спостереженням Ю. Шевельова, є штучним витвором високорозвиненого суспільства, а не відтворенням почутого «з уст народу» [Мазніченко, Македон, Шарабанова, 2019].

Серед мов світу важливе місце посідає українська мова, яка має свою прадавню історію. Вона одна з найбагатших та найдосконаліших на всіх рівнях – фонетичному, лексичному, морфологічному. Основні характерні риси української мови, що відрізняють її від інших слов'янських, досліджувало багато мовознавців. На сьогодні залишаються актуальними наукові та публіцистичні статті, що відображають специфічні риси українського алфавіту та становлення української орфографії, вміщені у хрестоматіях [Німчук, 2002] та [Німчук, Пуряєва, 2004]. У передмові до хрестоматії «Історія українського правопису: XVI–XX ст.» В. Німчук характеризує три етапи тисячолітньої історії української орфографії: давньоукраїнський (X–XIV ст.), староукраїнський (кінець XIV ст. – XVIII ст.), новоукраїнський (XIX–XXI ст.), відзначаючи, що вже наприкінці XI ст. «сформувався східнослов'янський узус, який відбирав особливості живомовної звукової системи», поширеної не лише у світському, зокрема діловому письменстві, а й у церковному. Особливо складним, на думку В. Німчука, був новоукраїнський етап, коли нова українська літературна мова формувалася в умовах бездержавності українського народу та розглядалася як діалект російської [Німчук, Пуряєва, 2004, с. 5–6]. Докладно історію українського правопису, зокрема й своєрідні його особливості, досліджено в праці [Огієнко, 1927]. У хрестоматії «Проблеми українського правопису XX – початку XXI ст.» вміщені фундаментальні дослідження А. Кримського та О. Синявського про особливості українського правопису в історичному дискурсі [Німчук, 2002]. Ці напрацювання залишаються актуальними і в умовах сучасної полеміки щодо формування української правописної системи на наукових засадах із урахуванням неповторних особливостей української літературної мови. Вагомий внесок у вивчення мовних явищ, що вирізняють українську мову з-поміж сусідніх, надають їй особливого колориту, належить К. Тищенку [Тищенко, 2010], який дослідив велику кількість фактів і обставин тисячолітніх зовнішніх мовних контактів предків українців. У роботі «Всеслов'янськість мови українців» [Тищен-

ко, 2012] проаналізовано вміщений зведений список 82 характерних рис фонетики і граматики української мови, який об'єктивно визначає ступінь своєрідності нашої мови серед інших слов'янських.

Мова, як і будь-яке суспільне явище, динамічно розвивається, зазнає змін, вона відкрита для лексичних запозичень, особливо у сфері термінології. Сучасна українська мова багатофункційна, обслуговує різні сфери суспільного життя, що визначає її різнопланову стилістику. Стан української мови, питання мовної культури, зокрема мовлення фахівців різного профілю, досліджує багато науковців, результатом чого є укладання навчальних посібників з української мови професійного спрямування, що сприяє не лише оволодінню нормами сучасної української мови, а й грамотному діловому спілкуванню. Серед них – Т. Гриценко [Гриценко, 2010]; М. Пентилюк, І. Маруніч, І. Гайдаєнко [Пентилюк, Маруніч, Гайдаєнко, 2011]; С. Шевчук [Шевчук, 2012]. Теоретичні аспекти розвитку української мови, зокрема з морфології, описані в академічному посібнику [Вихованець, Городенська, 2004]; взаємозв'язок розвитку мови і нації – у дослідженні [Масенко, 2004]. Питання культури мовлення публічних людей та дикторів українського медіапростору висвітлені у праці [Бондарчук, 2020], а доцільність уживання фемінітивів – у дослідженні [Бондарчук, Чумаченко, 2020]; у статті [Бондарчук, 2017] проаналізований рівень завдань з української мови та літератури для зовнішнього незалежного оцінювання якості знань, їх відповідність літературним нормам. Дослідження з культури українського мовлення особливо актуальні на сьогодні, коли багато українців усвідомлює свою національну ідентичність, повертається до рідних джерел, вивчає українську мову й активно нею спілкується. Тому надважливим завданням науковців є вивчати як історичні мовні явища, так і їхній сучасний стан, зберегти мовно-писемну практику, уточнити, відшліфувати та кодифікувати мовні норми.

Мета нашого дослідження – виявити особливості внесених змін до Українського правопису 2019 р., їх відповідність визначеній у передмові меті – усунути застарілі формулювання, спростити та уніфікувати орфографічні правила. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань: 1) окреслити найбільш дискусійні нововведення та збережені мовні традиції; 2) визначити та обґрунтувати доречність деяких винятків та варіантності правописних норм; 3) сформулювати авторські пропозиції щодо точності й чіткості певних правил, зокрема тих, що визначають своєрідність та унікальність української мови. Методологія дослідження складається як із вихідних підходів (індукція та дедукція), так і основних методів дослідження мовних явищ – описового, порівняльного, зіставного та методу безпосереднього спостереження. Завдяки описовому методу визначені особливості правописних норм різних частин мови на сучасному етапі; порівняльний метод став базовим для вивчення еволюції морфологічних та орфографічних норм у різних виданнях Українського правопису; зіставний метод дав можливість запропонувати авторські пропозиції щодо більш точних і зрозумілих формулювань певних правописних норм. Завдяки методу безпосереднього спостереження висвітлені конкретні мовні явища в усній та писемній комунікації.

Історія створення українського правопису сягає давніх часів, особливо робота над ним поживалася з кінця XVIII ст. до 1905 р. Як зазначав І. Огієнко [Огієнко, 1927], у цей період велися пошуки засобів передавання питомого звучання слова, наслідком чого стало виникнення близько 50 правописних систем, одні з яких були поширеними, а деякі суто індивідуальними. Правопис української мови, як і будь-якої іншої, складається з трьох підсистем: графіки (літер на позначення звуків та звукосполук), орфографії (написання слів) та пунктуації (розділових знаків). У незалежній Україні користувалися «Українським правописом» 1990 та 1993 рр., який зазнав декількох стереотипних видань, а 2007 р. вийшов виправлений і доповнений «Український правопис». Значення «єдиних правил правопису, обов'язкових для всіх видів друкованої продукції», обґрунтував І. Ющук. На його думку, «дотримання їх полегшує спілкування і водночас засвідчує загальну культуру тої чи тої публікації» [Ющук, 2003]. Унормування українського правопису надзвичайно важливе, адже українською мовою обслуговуються не тільки в Україні, а й у багатьох інших країнах, причому публікації науковців, особливо представників діаспори, інколи відрізняються правописними нормами. У передмовах до трьох досліджуваних видань «Українського правопису» обґрунтована потреба в упорядкуванні правописних норм. Зокрема, в передмові [Ді-

тель, 1993] зазначено, яких саме змін потребують ті природні особливості, що з'являються внаслідок безперервного розвитку та вдосконалення мови, як-от: «Розширено розділ про вживання великої літери, уточнено правила написання складних слів, чіткіше сформульовані правила використання кличного відмінка. Загалом із наявного орфографічного кодексу усувається все, що застаріло, нечітко сформульоване, суперечливе». У передмові доповненого варіанту [Мазніченко, Максименко, Чайка, 2007] визначені такі основні завдання: 1) не змінювати традиційної української графіки, але відновити порядок розташування літер в абетці; 2) не ускладнювати принципи написання українських слів новими правилами і винятками; 3) по можливості спростити правопис складних слів, критично поставитись до правил, що регулюють вживання великої літери й под.; 4) докладніше опрацювати правила щодо написання слів іншомовного походження, зокрема географічних назв та особових найменувань людей. Порівнюючи ці правописи, можна зробити висновок, що внесені деякі незначні уточнення, виправлені описки, наприклад:

Правопис 1993р.

§ 26 свят-вечір
§ 38 бартолетова сіль
§ 90 жюрі

Правопис 2007р.

§ 26 Свят-вечір
§ 38 бертолетова сіль
§ 90 журі.

Внесені корективи щодо абеткового порядку подання прикладів:

Всесвітня Рада Миру
Всесвітньо-історичний

Всесвітньо-історичний
Всесвітня Рада Миру

Вилучені деякі лексеми на позначення понять, пов'язаних зі змінами в суспільстві, та замінені сучасними:

Всесвітній конгрес прихильників миру (§ 38)
Академія наук України (§ 38)
товаришу бригадире (бригадир) (§ 53)
товаришу лейтенанте (лейтенант)

Всесвітній форум українців
Національна академія наук України
добродію бригадире (бригадир)
пане лейтенанте (лейтенант)

Як правило, до Правопису 2007 р. внесені корективи не стосовно української граматики та орфографії, а переважно щодо ілюстративного матеріалу, причому ці приклади інколи не відповідають літературним мовним нормам. Наприклад, збережена скорочена назва вуз терміна вищий учбовий заклад, хоча в українській мові має бути ВНЗ, тобто вищий навчальний заклад (§ 39), а на сьогодні – заклад вищої освіти (ЗВО). Трапляються лексеми-руси́зми на кшталт: «зустрічається поряд кілька іменників» (§ 49) замість трапляється; до них відносяться (§ 42) замість належать; виконуючий (§ 84) замість виконувач чи виконавець; узагальнюючі слова (§ 118) замість узагальнювальні слова; включаючи (§ 118) замість зокрема тощо.

У Правописі 2019 р. внесена низка позитивних змін до різних підсистем, що справді відповідає сучасному стану української мови. Наприклад, унормовані «модні» на сьогодні запозичені слова на кшталт «топ-100» чи «топ-десять» із зауваженням, що компонент топ із числівниками не поєднуваний, його слід замінювати українськими синонімами чільний, провідний, найважливіший тощо. Назви сайтів та інших інтернетсервісів тепер пишемо українською мовою, причому при їх відмінюванні вживаємо закінчення -а (-я) в родовому відмінку однини: *твітера, гугла, ютуба, імейла*. Назви сайтів у поєднанні з родовими поняттями пишемо в лапках з великої літери: *мережа «Фейсбук», енциклопедія «Вікіпедія», агентство «Главком»*. Унормоване написання складних слів із запозиченими компонентами, що пишуться разом. За попереднім правописом, компоненти *віце-, екс-, лейб-, максі-, міді-, міні-, обер-, унтер-, штабс-* писали, як виняток, через дефіс, нині – разом: *віцепрем'єр, ексчемпіон, лейбгвардія, максісукня, мініфутбол* тощо. Добре, що врегульоване написання складних слів, першим елементом яких є варіанти числівників *дво-/двох-, три-/трьох-, чотири-/чотирьох-*: *двоокис, двоосьовий, триатомний, чотириповерховий*; але *двохсо-*

тий, трьохтисячний, чотирьохмільйонний. За новим правописом слово *священник* пишеться з *-нн-*, так само як *священний*. Вирівняний правопис слів проект, проєкція з написанням схожих слів на кшталт *траєкторія, коефіцієнт*. Нарешті унормований принцип передання російських і білоруських імен (*Артем, Микола, Олександр, Віра, Катерина, Світлана*), які запозичені з різних мов і мають писатися відповідно до літературної традиції кожної мови. Правда, винятками залишаються відомі імена білоруських діячів культури (*Алесь Адамович, Пятрусь Бровка, Янка Купала*). Змінене передання деяких чоловічих прізвищ прикметникової форми: тепер вони передаються через *-ий*, за винятком *Толстой* (*Донський, Крутий, Луговський, Трубецький*). Упорядковане написання займенників *ви, ваш* з малої літери, а з великої – лише як форма ввічливості у звертанні до конкретної особи в листах та інших офіційних документах на знак поваги до адресата. Скасовані винятки щодо написання буквосполук *йя, йє* (*фоє, Феєрбах, Гоя*), але не зазначене написання слів *майя* (народність), *Майя* (ім'я) чи *мая, Мая*.

На жаль, в Українському правописі 2019 р. чимало змін викликає, принаймні, сумніви щодо їх доречності або запитання з приводу великої кількості невмотивованих зауваг та винятків. Зокрема, це стосується фонетичних процесів та деяких тем з орфографії. Надто суперечливими виявилися варіантні форми написання *и-* та *і-* на початку слова у словах *ірій, ірод та ірій, ірод, ич, икати, икання*, а також у іншомовних власних назвах на зразок *Ичоба, Кім Чен Ін*, що викликало шквал критики, цілком виправдані, на наш погляд, адже вносити до правопису правила, які регулюють написання декількох маловживаних слів, особливо іншомовних особових назв, не видається доречним.

Важко сприймається формулювання стосовно чергування *о – і, е – і*, зокрема виокремлена низка відхилень із такими багатослівними, надскладними для школяра визначеннями: 1) і наявний у відкритому складі в словах з основою, вирівняною з іншими відмінками чи формами: а) у формах називного відмінка однини (*гребінець – гребінця, дзвінок – дзвінка, кілок – кілка, олівець – олівця*); б) у формах родового відмінка множини (*вікон – вікно, зірок – зірки*), хоч подібними прикладами (*смуток – смутку*) супроводжується чітке правило про те, що не відбувається чергування вставних чи випадних *о та е*.

Надто ускладнені деякі норми про позиції уживання прийменників і префіксів *у – в*. Поруч із зазначеним написанням *у* на початку речення або слова перед однією, двома чи трьома буквами, а також перед *в, ф* наведені буквосполучення *льв, зв, св, дв, тв, зв, хв* та подібні, що можна було б сформулювати коротше і простіше: у пишемо перед словами, що починаються на *в, ф*, зокрема *й* у випадку, якщо вони є другою літерою у словах (*у двері, у Львові, у свята, у хвилях, у чварах, у сфері, узвичаєний, утворений*), адже запам'ятати таку кількість буквосполучень неможливо та й не варто. У примітці зазначено, що префікс *в-* пишемо у деяких дієсловах, прикметниках, дієприкметниках, прийменниках та прислівниках перед *в*: *дослідниця вважає; гості ввійшли; діти ввічливі; дитина вві сні; вони ввісьмох*, що видається не зовсім доречним, адже, по-перше, порушено милозвучність української мови (чи не краще звучить: *гості увійшли; дитина уві сні; вони увісьмох*), до того ж без правописних порушень; по-друге, слова *вважає та ввічливі*, на наш погляд, просто не мають варіантів *уважає, увічливий*. Деякі недоречності зафіксовані й щодо прийменників *із, зі*: *із* уживаємо перед буквами, що позначають свистячі або шиплячі звуки (*з, с, ц, ш, ж, шч*) незалежно від попереднього слова: *виготовлено із золота; вже із шкури вилазили; разом із сходом сонця; лист із Бразилії*. Наведені приклади суперечать правилу, адже *із* уживається між словами, які починаються і закінчуються на будь-який приголосний, а в словосполученнях *разом із сходом сонця, вже із шкури вилазили* порушена милозвучність нашої мови. Правило 3) про написання *зі* майже дослівно повторює попереднє щодо написання *із* перед буквами на позначення свистячих і шиплячих: *зі стола, зі зброєю*. Варто було чітко сформулювати, що *зі* пишемо перед наступним словом, яке починається двома чи трьома приголосними, перший з яких – свистячий або шиплячий (*зварити зі щавлю, вийти зі зброєю, остовпіти зі страху*), а інколи й перед іншими групами приголосних (*прибув зі Львова, бути зі мною*). У Правописі наведений також прийменник *зо*, який пишемо перед числівниками *два, три* (*зо два роки, зо три дні, а також зо мною* і варіант *зі мною*). Слід було б зазначити, що цей прийменник вказує на приблизну кількість у поєднанні з числівниками *два, три*, а *зо мною* має розмовний, а то й просторічний характер.

На нашу думку, занадто ускладнене пояснення щодо подовження приголосних (§ 30). Як відомо, це позиційний процес, тобто можуть подовжуватися тільки літери на позначення приголосних *д, т, з, ц, с, л, н, ж, ч, ш* після голосних перед *є, і, я, ю* в іменниках та прислівниках: *знаряддя, життя, зілля, весілля, колосся, збіжжя, обличчя, затишшя, навмання, спросоння* тощо. Формулювання про те, що подовження відбувається в іменниках другої відміни, крім родового відмінка множини (*знань, знарядь, піддаш*), зайве, бо перед м'яким знаком подовження неможливе; так само зайве уточнювати про подовження в родовому відмінку множини перед *-ів* (*відкриттів, почуттів*), що і так зрозуміло. Також зазначено, що лише в деяких іменниках першої відміни відбувається подовження (учневі не зовсім зрозуміло, у яких саме). Краще визначити, що подовження відбувається тільки в іменниках *стаття, суддя, Ілля, рілля, породілля* і, як виняток, зберігаємо подовження в орудному відмінку однини перед *-єю* (*статтею, суддею, Іллею, ріллею, породіллею*), а також у кличному відмінку (*судде, Ілле*). Тоді недоречною стане примітка, що у словах *попадя, кутя, свиня, третій* та ін. подовження не відбувається. Зайвою є примітка щодо іменників третьої відміни про те, що у випадку, якщо основа закінчується на два приголосні, губний або *р-*, подовження немає (*приязню, кров'ю, матір'ю*), адже це зрозуміло з переліку приголосних, які можуть подовжуватись і в якій позиції.

У правилах на вживання м'якого знака (§ 26) до переліку літер *д, т, з, с, ц, л, н* навіщо додано *дз*, хоча це звук, а не буква, а також окремим пунктом сформульовано, що знак м'якшення не пишемо після *р-* наприкінці складу і слова. Збільшена кількість буквосполук, у яких пишемо м'який знак: окрім *-зьк-, -ськ-*, додані ще п'ятнадцять: *-зьк(и), -ськ(и), -зьк(о), -ськ(о), -зьк(ому), -ськ(ому), -зьк(ість), -ськ(ість)* та ін., що видається не доцільним. У словах на *-зьк-, -ськ-* у примітці подані слова-винятки, у яких м'який знак не пишемо (*баский, боязкий, ковзкий, дерзкий, жаский, порський*), перелік яких, на наш погляд, не зовсім доречний. По-перше, в українській мові немає дієслова *дерзить*, відповідно, варто вилучити *дерзкий*. До російського слова *дерзкий* [Єрмоленко та ін., 1996] наведені українські відповідники *зарозумілий, зухвалий; відважний, завзятий*. По-друге, слова *жаский, порський* належать до маловживаних, тому вносити їх до переліку винятків не варто «Словник української мови» пояснює значення цих слів та ілюструє прикладами таким чином: *Порський: а) швидкий, прудкий, моторний, жвавий – переносне; який уміє знаходити вихід зі складного становища (Почувши волю, кінч порський Геть степом вибриком побрався); б) слизький – розмовне (Мило таке порське – не вдержиш); в) застаріле; який легко розколюється, розчахується* [Білодід, 1976].

Жаский – рідковживане; який викликає, наводить страх; страшний (*Люди бояться вночі кладовища, жаских казок і непевних примар*) [Білодід, 1971].

Не зовсім доречним видається вносити до правопису рідковживані слова, які майже вийшли з ужитку, у яких не пишемо м'який знак на кшталт *держално, пужално, ціпилно*, а також зазначати, що м'який знак не вживаємо у формі родового відмінка множини слів *бур, зір, Мотр* (після *р*).

У Правописі чітко сформульоване вживання апострофа, а також зазначено: апостроф не пишемо, коли *ря, рю, ре* означають сполучення м'якого *р* із наступним *а, у, е*, але немає прикладу щодо *ре*, адже таких слів в українській мові не існує, окрім деяких російських прізвищ (*Рєпін, Рєзников*). Простішим було б формулювання, що апостроф пишемо після *р* перед *є, і, ю, я* у кінці складу (*бур'ян, Мар'яна, супер'ядро, бар'єр, пір'їна*), а на початку складу – не пишемо (*порядок, рядок, рюмсати*).

У передмові до Правопису 2019 р. особлива увага зосереджена на переданні іншомовних слів, адже українська мова розвивається, зазнає впливу інших мов, поповнюється лексемами на позначення багатьох нових понять, зокрема з термінології. На нашу думку, частина нових норм чітко вмотивована, про що зазначалося раніше, але деякі нововведення занадто складні для широкого загалу. Перш за все, це стосується передання запозичених особових назв, зокрема арабських, перських, тюркських імен з компонентами, які вказують на родинні стосунки, соціальне становище, а також вірменських прізвищ, які пропонують писати через дефіс; прізвища з такими самими компонентами слід писати разом (*Гасан-огли і Керогли; Мамед-заде і Турсунзаде* тощо), що для українського правопису навряд чи актуально. Так само це стосується написання (§ 49, пункти 2, 3, 4) в'єтнамських,

індонезійських, м'яньмських, японських прізвищ та імен (*То Хоай, Він М'їн*), корейських та китайських (*Сі Цзіньпін, Чхве Чхвівон*), у яких треба розрізняти власні назви та службові слова (артикли, прийменники): *Абд ель Керім, Бретон де лос Еррерос*.

Багато плутанини для розуміння створюють орфографічні варіанти щодо передання сполучення *TH* у словах грецького походження через *T* або *Ф*; сполучення *AU* як *AB* або *AУ*; німецькі сполучення *EI* та *EU* пропонують передавати як *АЙ* і *ОЙ*, а залишати *ЕЙ* тільки в «давніших запозиченнях» із *EI* тощо.

Багато тем із правопису різних частин мови, на нашу думку, подані занадто ускладнено, з багатьма не цілком виправданими винятками та варіантами. Наприклад, стосовно особливостей відмінкових закінчень іменників чоловічого роду другої відміни наведений задовгий перелік назв тих населених пунктів, які мають закінчення *-а* (у твердій та мішаній групах), *-я* (у м'якій групі), а саме: а) із суфіксами *-ськ*, *-цьк*, *-ець*; б) з елементами *-бур-*, *-град (-город)*, *-піль (-поль)*, *-мир*, *-слав*; в) з наголосом у родовому відмінку на кінцевому складі; г) із суфіксами присвійності *-ів(-їв)*, *-ев(-єв)*, *-ин(-ін)*, *-ов*, *-ач* (*Бердянська, Луцька, Кременця, Миргорода, Борисполя, Житомира, Олеськова, Харкова, Києва, Святошина* тощо). Зазначено, що лише в окремих випадках такі назви мають *-а(-я)* з наголосом на корені іменника. У пункті б) визначені назви населених пунктів, що мають закінчення *-у(-ю)*: *Амстердаму, Гомелю, Ліверпулю, Лондону, Мадриду, Парижу, Чорнобилю*. Проте, як зазначено у примітці, ці іменники можуть мати варіантне закінчення *-а(-я)*. Такі формулювання занадто складні для запам'ятовування, зокрема зайва конкретизація щодо наголошування в родовому відмінку, адже незалежно від усіх цих нашарувань (пропонується запам'ятати 19 суфіксів та інших елементів у топонімах), суть залишається та сама: у назвах населених пунктів у родовому відмінку – закінчення *-а(-я)*. Зовсім не зрозуміла логіка варіантних закінчень *-а(-я)*, *-у(-ю)* у 9 назвах міст, що перевантажує правопис невмотивованими винятками з цілком сумнівним обґрунтуванням щодо традиційного уживання *-у(-ю)* саме в наведених назвах міст. Стосовно наголосу у формі родового відмінка на закінченні чи основі слова, то це є актуальним лише для назв водних об'єктів, що можна чітко сформулювати одним реченням на кшталт: закінчення *-а(-я)* – у назвах-гідронімах, якщо наголос переміщується на закінчення (*Дніпра, Дністра, Псла*); закінчення *-у(-ю)* – наголос на основі (*Байкалу, Бугу, Нілу, Свіязю*). На нашу думку, не зовсім доречно залишена норма щодо російських прізвищ із суфіксами *-ин*, *-ін (-їн)*, у яких поруч із нинішньою формою в давальному відмінку із закінченням *-у* поданий варіант *-ові* на кшталт: *Василишину – Васишлинові, Михайлишину – Михайлишинові, Пушкіну – Пушкінові, Льїну – Льїнові*, адже в російській мові немає паралельних закінчень і така форма прізвища є неприродною. Аргументом щодо недоречності такої варіантності слугує те, що, відповідно до етичних норм, прізвище адресата без поєднання з іменем, або іменем та по батькові, або з назвами професій, посад, військових та наукових звань не вживається. Тому більш логічно в давальному відмінку вживати мовні кліше на кшталт: *панові Васишлину, добродієві Льїну, Василеві Михайлишину, лікареві Антохину, доцентів Черкашину*.

Наявність кличного відмінка – одна з особливостей української мови, що вирізняє її з-поміж інших слов'янських мов. Іменники, вжиті у формі кличного відмінка, мають істотне значення, адже вживаються у звертаннях, що є важливою ознакою як ділового, так і побутового спілкування відповідно до вироблених традицією форм шанобливого ставлення до адресата. У новому Правописі чітко визначені особливості відмінкових закінчень іменників у формі кличного відмінка залежно від належності їх до відміни та групи. Але, на нашу думку, є певні недоречності, як-от: 1) порівняно з попередньою редакцією, пропонують надавати форму кличного відмінка прізвищам прикметникового типу (§ 87) у такій редакції: закінчення *-е* мають прізвища на *-ів (-їв)*, *-ов*, *-ев (-єв)*, *-ин*, *-ін (-їн)*: *Глібове, Романове, Романишине, Королеве, Чугуєве*. Подані також варіантні форми, спільні з називним відмінком: *Глібов, Романов, Романишин, Королєв, Чугуєв*; 2) іменники *сер*, *сір*, *гер* мають форму, омонімічну з називним відмінком; 3) деякі іменники четвертої відміни мають закінчення *-е* (наведені два слова – *імене, племене*). На наш погляд, такі доповнення у Правописі занадто ускладнені, адже, по-перше, навіщо пропонують запам'ятати 9 суфіксів у прізвищах; по-друге, прикметники не мають форми кличного відмінка, відповідно, і прізвища прикметникового походження теж не можуть мати такої форми, тим більше, що такі прізвища

– російські, а в російській мові, як відомо, не існує кличного відмінка. Вважаємо недоречним вносити до українського правопису саме іншомовні іменники *сер, сір, гер*, бо подібне обґрунтування унеможлиблює розуміння такої норми не тільки школярами, а й дорослими мовцями, особливо початківцями; до того ж у нашому вжитку є й інші подібні запозичені назви осіб за посадою чи статусом (*мер, пер*). Так само не варто вживати форму кличного відмінка для деяких (*імене, племене*), тобто чітко не визначених іменників четвертої відміни, причому звертання до імені чи племені видається дещо не логічним. У правописі врегульована форма кличного відмінка імен *Ігор, Лазар на Ігорю, Лазарю* (як варіант – *Ігоре, Лазаре*), а також утворені від них назви по батькові *Ігорьович* та *Лазарьович* (було *Ігорович, Лазарович*), що викликає запитання, звідки взявся м'який знак, якого немає в цих іменах у називному відмінку, як, наприклад, у іменах *Василь* чи *Шаміль* (відомо, що чоловічі імена по батькові творимо за допомогою суфікса *-ович*, а не *-ьович*).

Дріб'язковим, на нашу думку, є перенесення іменника *хабар* до м'якої групи (тепер відмінюється за зразком: *хабаря, хабареві* (чому не *хабарю?*), *хабарем* замість *хабара, хабарові, хабаром*, але у складних словах із першою частиною *хабар* сполучним голосним є літера *-о-* (*хабародавець, хабароодержувач*). Мабуть, це слово настільки актуальне, що автори правопису надали йому особливого статусу. Що ж до відмінювання іншомовних іменників, то внесені теж деякі корективи. Зокрема, жіночі імена, що закінчуються на губний або м'який приголосний, тепер чомусь відмінюємо (*Ізабель – Ізабелі, Жізель – Жізелі, Ніколь – Ніколи, Зейнаб – Зейнабі, Руф – Руфі*); інші жіночі особові імена (на *-й* і твердий приголосний) не відмінюємо: *Беатріс, Жаннет, Ірен, Маргарет, Монік*, правда, не зовсім зрозуміло, чому в такому випадку не можна змінювати на *Беатріси, Жаннети, Ірени, Маргарети, Моніки* тощо. За Правописом – 2019, низка іменників третьої відміни в родовому відмінку однини може мати як варіант закінчення *-и*: *гідности, радости, честі, крові, любові, осени* (така норма існувала в правописі 1930 р.), так і зафіксований у попередніх правописах варіант закінчення *-і*: *гідності, радості, честі, крові, любові, осені*. На нашу думку, варіантність закінчень не зовсім виправдана, тим паче, на сьогодні запропоноване закінчення *-и* як у писемній, так і в усній формі спілкування практично не вживається, за винятком південно-західного діалекту.

У новому Українському правописі не врегульовані, так само як і у двох попередніх, деякі особливості відмінювання кількісних та дробових числівників і поєднання їх з іменниками. Зокрема, наведені зразки відмінювання простих і складних за будовою кількісних числівників *п'ять – двадцять, тридцять, п'ятдесят, сімдесят, вісімдесят*, у яких наявні паралельні закінчення, причому в назвах десятків змінюється лише друга частина. На наш погляд, слід нарешті чітко розмежувати, що закінчення числівників *-ох, -ом, -ома* вживаємо з іменниками-назвами осіб (*п'ятьох людей, п'ятьом людям, п'ятьома людьми*), а з іменниками-назвами неістот – закінчення *-и, -ма* (*п'яти метрів, п'яти метрам, п'ятьма метрами*). Особливо це актуально для знахідного відмінка (зустріли десятьох делегатів; висадили десять дерев). Такі уточнення, на нашу думку, унеможливають часто вживане в публічному і навіть у навчально-науковому середовищі пояснення доцільності вибору певного варіанту форми числівника словами на кшталт як кому більше подобається. На нашу думку, також у Правописі варто визначити особливості поєднання числівників з іменниками, а саме: числівники *два, три, чотири* поєднуються з іменниками у формі називного відмінка множини (у правописі просто зазначені закінчення *-и, -і (-і)*: *два поверхи, три лікарі, чотири солов'ї, два озера, три поля, чотири жінки*). У пункті 3) наведені зразки відмінювання числівників-назв сотень (*двісті – дев'ятсот*), у яких змінюються обидві частини без варіантів: *семисот, семистам, на семистах*, за винятком паралельних форм орудного відмінка: *сьомастами, сімомастами*. Слід визначити, що закінчення *-ма* вживаємо у поєднанні з назвами неістот, а *-ома* – з іменниками-назвами осіб: *дев'ятьмастами метрами, дев'ятьомастами учнями*.

У Правописі змінене написання компонента *пів* у значенні *половина* з наступним іменником у формі родового відмінка однини як у загальних, так і власних назвах, який тепер пишемо окремо: *пів аркуша, пів години, пів огірка, пів острова, пів яблука, пів Європи, пів України*. До речі, подібне написання нещодавно було врегульоване в російському правописі щодо слова *пол* (що теж викликало подив). Виникає запитання, чому компонент

пів названий невідмінюваним числівником, адже, на нашу думку, це скорочений варіант іменника *половина*, а складноскорочені слова пишемо разом. Тому виправданим було в попередньому варіанті Правопису написання таких слів разом (*пів'ідальні, півметра, півогірка, пів'яблука*), а в поєднанні з власними назвами – через дефіс (*пів-Америку, пів-Європи, пів-Запоріжжя*). На наш погляд, варто визначитися з деякими термінами, як-от: *тисяча, мільйон, мільярд* – це числівники чи числові назви (за новим Правописом); *половина, третина, чверть* – числівники (за Правописом) чи іменники, утворені від дробових числівників. Можна припустити, що автори наступного варіанту Українського правопису назвуть числівниками іменники на кшталт *десятка (десяток), сотня, трійка* або утворені від числівників прислівники *двічі, удвоє, натроє, по-перше* тощо.

Позитивним є те, що в § 35 урегульоване написання складних слів, першою частиною яких є кількісний числівник, записаний словом. Але в наведених прикладах зафіксована непослідовність щодо того, у якому відмінку має вживатися такий числівник (подано і в родовому, і в називному відмінках): *п'ятсотдвадцятип'ятиріччя, сімсотсорокаріччя* замість *п'ятисотдвадцятип'ятиріччя, семисотсорокаріччя*), хоч у пункті 5 наведена правильна форма іменника *трьохсотп'ятдесятиріччя*. Так само в § 38 (пункт 2) стосовно написання разом складних порядкових числівників, останнім компонентом яких є *-сотий, -тисячний, -мільйонний, -мільярдний*, порушена норма щодо написання першої частини складного слова, яка наведена то у формі називного, то у формі родового відмінка: *п'ятсоттридцятитисячний, але шістдесятип'ятимільйонний*. Слід чітко визначити, що у складних іменниках та прикметниках числівник має вживатися у формі родового відмінка, окрім числівників *дев'яносто* і *сто*, які зберігають форму називного відмінка (*сторіччя, дев'яностотисячний, стомільйонний*), а *тисяча* – зі сполучним *-о-* (*тисячоліття*). У § 107 подані приклади, як слід читати дробові числівники без коментарів, чому саме так: $1/2$ – одна друга; $2/3$ – дві третіх; $3/4$ – три четвертих; $4/3$ – чотири третіх. На наш погляд, більш правильним було подання цього матеріалу в попередньому Українському правописі: *дві треті, три четверті, чотири треті*, правда, теж без обґрунтування. Варто внести корективи, що числівники *два, три, чотири* поєднуються з іменниками у формі називного відмінка, а отже, і чисельник керує знаменником так само, вимагаючи від залежного слова (знаменника) форми називного відмінка множини, тобто слід читати *дві треті, три четверті, чотири п'яті*. Доречним буде доповнення, що при дробових числівниках іменники завжди вживаємо у формі родового відмінка однини, причому під час відмінювання дробових числівників іменник залишається незмінним: *двох третіх метра, двом третім метра* тощо.

Отже, у статті окреслені деякі особливості внесених змін до Українського правопису 2019 р., проаналізована їх відповідність визначеній у передмові меті – усунути застарілі формулювання, спростити та уніфікувати орфографічні правила. Проаналізовані найбільш дискусійні нововведення, зокрема щодо написання іншомовних слів, особливо запозичених особових назв, які пропонують передавати як варіанти разом і через дефіс. Це стосується написання арабських, перських, тюркських імен з компонентами, які вказують на родинні стосунки чи соціальне становище, які слід писати через дефіс (*Гасан-огли, Мамед-заде*) та вірменських прізвищ з такими самими компонентами, які слід писати разом (*Керогли, Турсунзаде*), а також треба розрізняти власні назви та службові слова. Визначено та обґрунтовано недоречність багатьох винятків, наприклад стосовно вживання м'якого знака, подовжених приголосних тощо. Зокрема, на нашу думку не варто у Правописі обґрунтовувати написання архаїчних слів чи розмовної або діалектної лексики (*держално, ціпишно, порський, жаский*). Сформульовані авторські пропозиції щодо точності й чіткості певних правил, зокрема тих, які визначають своєрідність та унікальність української мови. Це стосується, наприклад, особливостей деяких відмінкових закінчень: *-а, (-я)* у родовому відмінку іменників другої відміни – назв населених пунктів без уточнення з наведенням великої кількості компонентів на кшталт *-поль, -піль, суфіксів -ів, (-їв)* тощо. Не варто вживати паралельні закінчення *-у, -ові* в російських прізвищах у давальному та кличному відмінках. Сформульовані пропозиції відносно відмінювання кількісних числівників, врегулювання особливостей вживання паралельних закінчень, поєднання кількісних та дробових числівників з іменниками. Наприклад, окрім наведених зразків відмінювання

числівників 5-20, 30, 50, 70, 80, у яких наявні паралельні закінчення, слід чітко визначити, що закінчення *-ох, -ом, -ома* вживаємо з назвами осіб, а закінчення *-и, -ма* – з назвами неістот. У дробових числівниках чисельник керує знаменником (*дві треті, три четверті, чотири п'яті*), причому іменник завжди вживаємо у формі родового відмінка однини. Загалом схарактеризовані як позитивні зміни в правописних нормах, так і певні неточності та недоречності, які варто було б усунути й доопрацювати. Аналіз внесених до Українського правопису 2019 р. змін, на нашу думку, надає підстави зробити висновок, що видання його на сьогодні не на часі, адже особливо важливих, актуальних доповнень, які впливають на систему українського правопису, не зафіксовано. Запропоновані зміни деякою мірою лише ускладнюють правописну систему, містять низку не цілком умотивованих варіантних норм та винятків. На наш погляд, у сучасних надскладних суспільно-політичних умовах, коли наша країна перебуває у стані війни з усіма її наслідками, упровадження нового варіанту правопису спричинить значні фінансові витрати, ускладнить проходження абітурієнтами зовнішнього незалежного оцінювання якості знань з української мови.

Список використаної літератури

- Білодід, І.К. (Ред.). (1971). *Словник української мови* (Т. 1-11). Київ: Наукова думка, Т. 2.
- Білодід, І.К. (Ред.). (1976). *Словник української мови* (Т. 1-11). Київ: Наукова думка, Т. 7.
- Бондарчук, К.С. (2017). ЗНО як форма моніторингу компетентностей з української мови та літератури. *Українська мова і література в школі*, 6, 44-48.
- Бондарчук, К.С. (2020). Українська мова в сучасному медіапросторі. J. Kloc, H. Stępień, W. Kubiak (Eds.), *The European development trends in journalism, PR, media and communication* (pp. 64-67). Wloclawek: Baltija Publishing. DOI: 10.30525/978-9934-26-000-1-17.
- Бондарчук, К.С., Чумаченко, О.А. (2021). Особливості писемної мовної комунікації засобами української мови (на прикладі офіційно-ділового, епістолярного та розмовно-побутового функційних стилів). *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки / Visnyk Universitetu imeni Alfreda Nobelya. Seriya: Filologicni Nauki*, 1, 21, 148-159. DOI: 10.32342/2523-4463-2021-1-21-15.
- Вихованець, І., Городенська, К. (2004). *Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови*. Київ: Пульсари.
- Гриценко, Т.Б. (2010). *Українська мова за професійним спрямуванням*. Київ: Центр учбової літератури.
- Дітель, О.А. (Ред.). (1993). *Український правопис*. Київ: Наукова думка.
- Єрмоленко, С., Єрмоленко, В., Ленець, К., Пустовіт, Л. (Ред.). (1996). *Новий російсько-український словник-довідник*. Київ: Довіра.
- Кочерган, М.П. (2001). *Вступ до мовознавства*. Київ: Академія.
- Мазніченко, Є., Македон, В., Шарабанова, С. (Ред.). (2019). *Український правопис*, Київ: Наукова думка.
- Мазніченко, Є., Максименко, Н., Чайка, К. (Ред.). (2007). *Український правопис*. Київ: Наукова думка.
- Масенко, Л. (2004). Мова і нація. *Столиця*, 27, 2-8.
- Німчук, В. (2002). *Проблеми українського правопису ХХ – початку ХХІ ст.* Кам'янець-Подільський: К-ПДПУ.
- Німчук, В.В., Пуряєва, Н.В. (2004). *Історія українського правопису: ХVІ–ХХ ст.* Київ: Наукова думка.
- Огієнко, І. (1927). *Нариси з історії української мови: система українського правопису. Популярно-науковий курс з історичним освітленням*. Варшава: Druk Zaklady Graficzne E. i Dr. K. Kozianskić. 216 s.
- Пентиліук, М.І., Маруніч, І.І., Гайдаєнко, І.В. (2011). *Ділове спілкування та культура мовлення*. Київ: Центр учбової літератури.
- Тищенко, К. (2010). Всеслов'янські складники української мови. *Мандрівець*, 3, 65-75.
- Тищенко, К. (2012). Всеслов'янськість мови українців. *Український тиждень*, 39, 62-63.
- Шевчук, С.В. (2012). *Ділове мовлення для державних службовців*. Київ: Алерта.
- Ющук, І.П. (2003). *Українська мова*. Київ: Либідь.

POSITIVE CHANGES AND INACCURACIES IN THE UKRAINIAN 2019 SPELLING

Kateryna S. Bondarchuk. Zaporizhia Polytechnic National University (Ukraine)

e-mail: 3301696@ukr.net

Olha A. Chumachenko. Zaporizhia Polytechnic National University (Ukraine)

e-mail: 4858102@ukr.net

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-2-24-13

Key words: spelling, literary language norms, unification of spelling, codification, phonetic processes, orthography, features of declension, exceptions, parts of speech.

The aim of the article is to analyze Ukrainian spelling peculiarities, highlighted in the editions of 1993, 2007 (amended version) and 2019 years, which are related to the comparative aspect, particularly to orthography (methods of combining sounds and sound combinations which ensures the same type of words' spelling). The work uses such approaches as induction and deduction, and the main *methods* of researching linguistic phenomena: descriptive method and variant dynamics of writing foreign words. In the study, using the application of comparative and contrastive methods, we have determined some features of literary language norms in the spellings of 1993 and 2007, which relate to minor clarifications, descriptions, the illustrative material alphabetical order, the selection of certain lexemes to denote concepts related to changes in society, and some modernized changes in spelling. It is proved that corrections were made to the spelling of 2007 not in relation to Ukrainian grammar and orthography but mainly in relation to illustrative material, and these examples sometimes do not correspond to literary language norms.

The article analyzes some positive changes regarding to various subsystems, which truly corresponds to the Ukrainian language modern state, for instance, normalized spelling of borrowed words such as "top-100" or "top-ten", names of sites and other Internet services, and complex words with borrowed components (*vice-, ex-, leib-, maxi-, midi-, mini-, ober-, unter-, stubs-*, which now we write together). The spelling of such words like "проект" and "проекція", the principle of transmission of Russian and Belarusian names and some male surnames in the adjective form, the spelling of the pronouns "ву" and "ваш" with lowercase and uppercase letters have been standardized.

It has been proven that there are no significant changes in 2019 Spelling: the vast majority of them are contradictory and even not entirely appropriate. Especially, this alternation concerns of "o - i" and "e - i" with verbose definitions that are too difficult for a schoolchild; some norms about the position of using prepositions and prefixes "y - v", as well as prepositions "із, зі". We have recorded some overcomplicated explanations regarding the lengthening of consonants, the use of a soft sign "ь", etc.

Innovations in the writing of foreign words have been studied in detail. Some of the new norms are clearly motivated, but some of them are too complicated, for example, the transfer of borrowed personal names including Arabic, Persian, Turkic and others. Irregularities in the spelling of various parts of the language have been identified, in particular regarding the features of the case endings of masculine nouns of the second declension of the singular; declension of Russian surnames with the suffixes "-ин, -ін, -іи" (parallel endings in the dative case form; use of a number of Russian surnames in the vocative case form). The authors moved the irregularity of some features quantitative and fractional numerals declension and their combination with nouns.

The article contains authors' critical comments regarding the clarity and accuracy of certain spelling norms formulation, for example, phonetic processes, the use of a soft sign "ь", writing complex words, etc. Nouns declension peculiarities are analyzed, in particular those that determine the specificity of the Ukrainian language, its uniqueness. The proposed authors' vision of formulations concretization about the quantitative and fractional numerals declension and their combination with nouns. In general, both positive changes in spelling norms and certain inaccuracies should be eliminated and refined.

References

- Bilodid, I.K. (ed.). (1971). *Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tomah* [Dictionary of the Ukrainian Language: in 11 volumes]. Kyiv, Naukova dumka Publ., vol. 2, 512 p.
- Bilodid, I.K. (ed.). (1976). *Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tomah* [Dictionary of the Ukrainian Language: in 11 volumes]. Kyiv, Naukova dumka Publ., vol. 7, 289 p.
- Bondarchuk, K.S. (2017). *ZNO yak forma monitorynhu kompetentnosti z ukrainskoi movy ta literatury* [External independent evaluation as a form of monitoring competences in Ukrainian language and literature]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli* [Ukrainian Language and Literature at School], vol. 6, pp. 44-48.
- Bondarchuk, K.S. (2020). The Ukrainian language in the modern media space. In J. Kloc, H. Stępień, W. Kubiak (eds.). *The European development trends in journalism, PR, media and communication*. Wloclawek: Baltija Publishing, pp. 64-67. DOI: 10.30525/978-9934-26-000-1-17.

Bondarchuk, K.S., Chumachenko, O.A. (2021). *Osoblyvosti pysemnoi movnoi komunikatsii zasobamy ukrainskoi movy (na prykladi ofitsiino-dilovoho, epistoliarnoho ta rozmovno-pobutovoho funktsiinykh styliv)* [Peculiarities of written language communication using the Ukrainian language (on the example of official-business, epistolary and colloquial-domestic functional styles)]. *Visnyk Universitetu imeni Alfreda Nobelya. Seriya: Filologichni Nauki* [Alfred Nobel University Journal of Philology], vol.1, issue 21, pp. 148-159. DOI: 10.32342/2523-4463-2021-1-21-15.

Ditel, O.A. (ed.). (1993). *Ukrainskyi pravopys* [Ukrainian Spelling]. Kyiv, Naukova dumka Publ., 240 p.

Gritsenko, T.B. (2010). *Ukrainska mova za profesijnim sprjamuvannjam* [Ukrainian Language in a Professional Direction]. Kyiv, Center for educational literature Publ., 624 p.

Kochergan, M.P. (2001). *Vstup do movoznavstva* [Introduction to Linguistics]. Kyiv, Academiya Publ., 370 p.

Masenko, L. (2004). *Mova i natsiia* [Language and Nation]. *Stolytsia* [The Capital], 27, pp. 2-8.

Maznichenko, Ye., Makedon, V., Sharabanova, S. (eds.). (2019). *Ukrainskyi pravopys* [Ukrainian Spelling]. Kyiv, Naukova dumka Publ., 390 p.

Maznichenko, Ye., Maksimenko, N., Chayka, K. (eds.). *Ukrainskyi pravopys* [Ukrainian Spelling]. Kyiv, Naukova dumka Publ., 288 p.

Nimchuk, V.V. (2002). *Problemi ukrains'kogo pravopisu XX – pochatku XXI st.* [Problems of Ukrainian Spelling of the 20th – early 21st century]. Kamianets-Podilskyi, K-PDPU Publ., 116 p.

Nimchuk, V.V., Puryaeva, N.V. (2004). *Istoriia ukrainskogo pravopisu: XVI–XX st.* [History of Ukrainian Spelling: 16th-20th centuries]. Kyiv, Naukova dumka Publ., 584 p.

Ohienko, I. (1927). *Narisi z istorii ukrainskoi movi: sistema ukrainskogo pravopisu. Populjarno-naukovij kurs z istorichnim osvittlennjam* [Essays on the History of the Ukrainian Language: the System of Ukrainian Spelling. Popular Science Course with Historical Coverage]. Warsaw, Druk Zaklady Graficzne E. i Dr. K. Kozianskic Publ., 216 p.

Pentylyuk, M.I., Marunich, I.I., Gaidayenko, I.V. (2011). *Dilove spilkuvannja ta kultura movlennja* [Business Communication and Speech Culture]. Kyiv, Center for educational literature Publ., 224 p.

Shevchuk, S.V. (2012). *Dilove movlennja dlja derzhavnih sluzhbovciv* [Business Speech for Civil Servants]. Kyiv, Alerta Publ., 428 p.

Tyshchenko, K. (2010). *Vseslov'ianski skladnyky ukrainskoi movy* [All-Slavic components of the Ukrainian language]. *Mandrivets* [The Traveler], vol. 3, pp. 65-75.

Tyshchenko, K. (2012). *Vseslov'ianskist movy ukrainsiv* [All-Slavic language of Ukrainians]. *Ukrainskyi tyzhden* [Ukrainian Week], vol. 39, pp. 62-63.

Vykhovanets, I., Horodenska, K. (2004). *Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy* [Theoretical morphology of the Ukrainian language]. Kyiv, Pulsary Publ., 400 p.

Yermolenko, S., Yermolenko, V., Lenets, K., Pustovit, L. (eds.). (1996). *Novyi rosiisko-ukrainskyi slovnyk-dovidnyk* [New Russian-Ukrainian Dictionary-reference]. Kyiv, Dovira Publ., 1996, 797 p.

Yushchuk, I.P. (2003). *Ukrainska mova* [The Ukrainian Language]. Kyiv, Lybid Publ., 640 p.

Одержано 22.09.2022.